

LUMINIȚA TULEAȘCĂ

DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL
Tranzacții comerciale internaționale

Luminița Tulească

■ Studii:

Licențiată în Drept a Facultății de Drept a Universității din București.

Cursuri postuniversitare și de specializare la Universitatea din București (Drept Privat), la Universitatea din Oxford (Trust Law) și la Academia de Drept Internațional de la Haga (Private International Law).

Doctor în Drept al Universității din București, domeniul Drept Privat, specializare în Drept comercial, conducător științific Prof. univ. dr. hc. Stanciu D. Cârpenaru, titlu obținut pentru teza de doctorat: „Falimentul societăților comerciale speciale”.

Studii post-doctorale: cercetător bursier al Institutului de Economie Mondială al Academiei Române, cu proiectul de cercetare: „Patrimoniul de afecțiuni – Instrument în derularea afacerilor”.

■ Activitate:

1996 – prezent: Conferențiar universitar doctor la Facultatea de Drept a Universității Româno-Americană, titular al disciplinelor Drept comercial, Dreptul societăților, Dreptul Comerțului Internațional și Dreptul Insolvenței;

1997 – prezent: Avocat pledant, Baroul București, fondator și managing partner al TULEAȘCĂ LAWYERS;

2013 – prezent: Arbitru al Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României;

2014 – prezent: Lector la disciplina Drept Comercial în cadrul Institutului Național de pregătire a Notarilor din România;

2015 – prezent: Arbitru al Curții de Arbitraj a Baroului București.

■ Specializare profesională:

Impresionantă expertiză în probleme de drept al societăților, dreptul contractelor comerciale interne și internaționale – inclusiv contracte FIDIC, garanții, arbitraj comercial intern și internațional, investițiile străine, insolvență, contencios administrativ, drept fiscal, fonduri europene, achiziții publice.

Reprezentare și consiliere societăți naționale și multinaționale, autorități publice, companii de stat, alte persoane juridice din România, Elveția, Emiratele Arabe, Italia, Grecia, Turcia, și care activează în sectoare precum: construcții civile și industriale, energie, consultanță, arhitectură, comerț, învățământ superior.

Expert consultant la solicitarea instanțelor străine și a societăților internaționale de consultanță.

■ Publicații:

Autor a 6 cărți și peste 50 de studii și articole de specialitate.

Colaborator permanent al Revistei Române de Dreptul Afacerilor; Associate editor al revistei internaționale Romanian Economic and Business Review; Scientific reviewer la numeroase reviste internaționale.

■ Afilieri profesionale:

- British Institute of International and Comparative Law;
- The Society of Legal Scholars;
- The Chartered Institute of Arbitrators (ACIarb);
- International Association of Restructuring, Insolvency & Bankruptcy Professionals;
- The Professional Association for European Restructuring and Insolvency Specialists;
- INSOL International Academics' Group.

LUMINIȚA TULEAȘCĂ

DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL
Tranzacții comerciale internaționale

Universul Juridic
București
-2017-

Editat de **Universul Juridic SRL**.

Editura **Universul Juridic** este acreditată CNATDCU (lista A2) și este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Copyright © 2017, **Universul Juridic SRL**.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin **Universul Juridic SRL**.

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al **Universul Juridic SRL**.

- ! Niciun exemplar din prezentul tiraj nu va fi comercializat fără ștampila și semnătura Editurii sau, după caz, a Autorului/Autorilor, aplicate pe interiorul ultimei coperte.

Respect pentru autorii noștri, respect pentru profesia aleasă!

Prezenta lucrare, în tot sau în parte, este purtătoare de drepturi de autor, aflate sub protecția Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Întrucât, în contemporaneitate, aceste drepturi sunt ignorate și încălcate într-o măsură alarmantă, în pofida sistemului valorilor și convențiilor sociale nescrise, a devenit necesară apărarea lor prin forța și sub sancțiunea legii.

UNIVERSUL JURIDIC SRL, titular al dreptului de autor asupra prezentei lucrări, precizează pentru cititorii săi:

- 🔨 conform art. 140 din Legea nr. 8/1996, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă reproducerea, fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de lege, a operelor purtătoare de drepturi de autor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe;
- 🔨 conform art. 14 din Legea nr. 8/1996, prin reproducere se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloc și sub orice formă, inclusiv realizarea oricărei înregistrări sonore sau audiovizuale a unei opere, precum și stocarea permanentă ori temporară a acestora cu mijloace electronice.

Editura își rezervă dreptul de a acționa, prin mijloace legale și prin implicarea autorităților competente, în vederea protejării drepturilor patrimoniale de autor al căror deținător este în baza contractelor de editare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TULEAȘCĂ, LUMINIȚA

Dreptul comerțului internațional : tranzacții comerciale internaționale /
Luminița Tulească. - București : Universul Juridic, 2017

Conține bibliografie

ISBN 978-606-39-0160-7

34

Redacție:

tel.: 0732.320.666

e-mail: redactie@universuljuridic.ro

Distribuție:

tel.: 021.314.93.15

fax: 021.314.93.16

e-mail: distributie@universuljuridic.ro

editurauniversuljuridic.ro

Portal:

tel.: 0725.683.560

e-mail: portal@universuljuridic.ro

universuljuridic.ro

Librăria UJmag:

tel.: 0733.673.555; 021.312.22.21

e-mail: comenzi@ujmag.ro

ujmag.ro

CUVÂNT ÎNAINTE

Dreptul comerțului internațional a încetat să mai fie o specializare necesară și atractivă doar pentru o „elită” a practicienilor dreptului - avocați, consilieri, magistrați, notari ș.a.

Fundamentul schimbării paradigmei este chiar modificarea esențială a coordonatelor în care se desfășoară tranzacțiile comerciale internaționale. Globalizarea, internetul și comerțul electronic au dezvoltat și împins tranzacțiile comerciale într-o zonă în care componenta internațională este o condiție indispensabilă pentru existența pe piață, pentru competitivitate.

În actuala etapă economică tranzacțiile comerciale internaționale nu sunt derulate doar de către marile companii multinaționale, ci și de întreprinzătorii mici și mijlocii, și chiar de către necomercianți, persoane fizice și persoane juridice. Spre exemplu, un avocat, cetățean român cu domiciliul în România, își cumpără on-line o carte din Statele Unite ale Americii; o societatea notarială, persoană juridică română, „cumpără” publicitate la o televiziune cu sediul în Londra (UK); societățile comerciale, persoane juridice române, se aprovizionează cu mărfuri din străinătate; florarii din „Piața de flori” din București își cumpără florile direct din Olanda. Astfel de tranzacții reprezintă contracte comerciale internaționale.

Pe de altă parte, regulile aplicabile comerțului transfrontalier au fost semnificativ modificate, direcția fiind cea a creării unui drept uniform al comerțului internațional.

Desigur, cei care participă într-un mod profesionist la comerțul internațional nu își pot desfășura activitatea în zona tranzacțiilor comerciale internaționale fără consultanța experților în comerț internațional și investiții. Avocații și/sau consilierii juridici sunt cei care negociază și realizează aspectele legale ale tranzacțiilor comerciale internaționale, iar arbitrii și magistrații sunt chemați să soluționeze litigiile generate de astfel de tranzacții.

Rolul avocaților/consilierilor juridici specializați în comerț internațional este enorm. În facultățile americane se dă următorul exemplu pentru a evidenția, în mod corect, perspectiva pe care un avocat specializat în comerț internațional ar trebui să o aibă. Astfel, avocatul trebuie să fie pregătit să răspundă clientului său când acesta îl întreabă: „Dacă îmi stabilesc o subsidiară (filială sau sucursală n.n.) în Nigeria, care va fi atitudinea guvernului nigerian față de investițiile străine în următorul deceniu sau peste două decenii?”. Răspunsul exact nu poate fi dat de nimeni, dar un avocat pregătit poate oferi clientului său o perspectivă utilă¹, cu variante de constituire a companiei și indicarea consecințelor schimbărilor ce pot interveni în Nigeria.

¹ R.H. Folsom, M.W. Gordon, M.P. Van Alstine, M.D. Ramsey, *International Business Transactions*, Twelfth edition, West Academic Publishing, 2015, p. 22.

În acest context, tranzacțiile comerciale internaționale și regimul lor juridic reprezintă o realitate pentru fiecare dintre noi.

Într-o abordare universalistă, pragmatică, în sfera de cuprindere a tranzacțiilor comerciale internaționale este inclusă întreaga tematică a dreptului comerțului internațional, inclusiv participării la comerțul internațional, pentru că ei sunt cei care concep, negociază și realizează aceste operațiuni. În această concepție, investițiile străine, insolvența, arbitrajul, contractele, finanțarea și garantarea afacerilor ș.a. sunt fie forme (concrete) de tranzacții comerciale internaționale, fie instituții juridice indisolubil legate de aceste tranzacții.

Fără îndoială, aceasta este viziunea cea mai adecvată, dar constrângerile academice specifice dreptului național și, parțial, european, nu ne permit o astfel de abordare, în sensul renunțării la denumirea clasică de Drept al comerțului internațional.

Pentru aceste considerente, pentru moment, am mixat concepțiile în ceea ce privește denumirea cărții, iar în acest curs sunt analizate cele mai importante instituții ale dreptului comercial internațional: participării la tranzacțiile comerciale internaționale din perspectiva regulilor speciale naționale, europene și internaționale aplicabile acestora; fuziunile transnaționale; insolvența transnațională; regimul juridic și protecția investițiilor străine; teoria generală a contractelor comerciale internaționale; vânzarea internațională de mărfuri, Regulile Incoterms 2010 și arbitrajul comercial internațional.

Principalele titluri ale cărții conțin secțiuni dedicate unor instituțiile juridice specifice sistemelor de Common Law, preluate în dreptul român și european, cum ar fi: regula *piercing/lifting the corporate veil*, doctrina *estoppel*, doctrina *frustration*, regula *fork in the road*, principiul *kompetenz-kompetenz*, procedura *anti-suit injunction*, mecanismul *appointing authority*, precum și analiza unor cauze celebre cum ar fi: cauza *Daimler vs. Continental Tyre Co.*, Cauza *Yukos vs. Rusia*, Cauza *Micula vs. România*, Cauza *Barcelona Traction*, *Belgia vs. Spania*, Cauza *Pantehniki SA Contractors & Engineers vs. Republica Albania*.

Lucrarea îmbină aspectele teoretice cu cele practice, fiecare problematică importantă și/sau controversată fiind analizată prin prisma jurisprudenței relevante a instanțelor arbitrale și statale române, dar și jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene și Centrului Internațional de Reglementare a Disputelor Relative la Investiții (ICSID).

Obiectivul cărții este acela de a introduce elemente de noutate majoră, prin structură și conținut, în materia dreptului comerțului internațional și, printr-o abordare specifică celor mai moderne viziuni din domeniu, să ofere o lucrare utilă studenților și practicienilor.

LUMINIȚA TULEAȘCĂ
tuleasca.luminita@tuleasca.ro

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE	5
ABREVIERI.....	17
TITLUL I. INTRODUCERE ÎN DREPTUL COMERȚULUI INTERNĂȚIONAL.....	19
CAPITOLUL I. PRIVIRE GENERALĂ ASUPRA COMERȚULUI INTERNĂȚIONAL. COMERȚ INTERNAȚIONAL VS. IZOLAȚIONISM. GLOBALIZARE ȘI IMPERIALISM ECONOMIC.....	19
Secțiunea I. Uniunea Europeană și globalizarea activității comerciale.....	19
Secțiunea 2. Perspectivele dezvoltării activității comerciale internăționale	23
§ 1. Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții – TTIP.....	23
§ 2. Acordul privind comerțul cu servicii (TiSA).....	24
§ 3. Acordul Economic și Comercial Complet – CETA.....	25
§ 4. Acordul de Parteneriat Trans-Pacific – TPPA	26
CAPITOLUL II. OBIECTUL, CONȚINUTUL ȘI DEFINIȚIA DREPTULUI COMERȚULUI INTERNAȚIONAL	27
Secțiunea I. Activitatea comercială internațională	27
Secțiunea II. Obiectul, conținutul și definiția dreptului comerțului internațional.....	29
CAPITOLUL III. IZVOARELE DREPTULUI COMERTULUI INTERNATIONAL	33
Secțiunea I. Izvoarele internaționale ale dreptului comerțului internațional.....	34
§.1. Tratatete	34
§.2. Legislația străină	36
Secțiunea II. Izvoarele normative interne ale dreptului comerțului internațional.....	36
Subsecțiunea 1. Legea.....	36
§.1. Legislația națională	36
§.2. Legislația europeană	38
Subsecțiunea 2. Uzanțele (comerciale internaționale).....	41
Subsecțiunea 3. Principiile generale ale dreptului	44

Secțiunea III. Izvoarele interpretative ale dreptului comerțului internațional.....	44
Secțiunea IV. Izvoarele sui generis ale dreptului comerțului internațional. Jurisprudența obligatorie.....	45
TITLUL II. PARTICIPANȚII LA COMERȚUL INTERNAȚIONAL.....	49
CAPITOLUL I. CONSIDERAȚII GENERALE. PRINCIPII. CONCEPTE.....	51
Secțiunea I. Principiul libertății de stabilire.....	51
Secțiunea II. Principiul liberei circulații a capitalurilor.....	52
Secțiunea III. Principiul libertății prestării serviciilor.....	53
Secțiunea IV. Transparența activității transfrontaliere a întreprinzătorilor.....	53
Secțiunea V. Întreprinderile multinaționale / transnaționale (<i>multinational enterprises – MNEs</i>).....	55
CAPITOLUL II. COMERCIANȚII PERSOANE FIZICE STRĂINE.....	59
Secțiunea 1. Calitatea de comerciant a persoanei fizice străine.....	59
Secțiunea 2. Desfășurarea activității comerciale în România de către persoane fizice străine.....	62
Subsecțiunea 1. Condițiile desfășurării activității comerciale în România de către persoane fizice străine.....	62
Subsecțiunea 2. Formele desfășurării activității comerciale în România de către persoane fizice străine.....	65
§.1. Persoana fizică autorizată – PFA.....	65
§.2. Întreprinderea individuală.....	66
§.3. Întreprinderea familială.....	67
CAPITOLUL III. SOCIETĂȚILE COMERCIALE.....	69
Secțiunea 1. Societățile comerciale străine. Naționalitatea societăților comerciale.....	69
Subsecțiunea 1. Criterii de determinare a naționalității societăților comerciale.....	70
§.1. Criteriul sediului social / statutar – <i>registered office</i>	70
§.2. Criteriul încorporațiunii (<i>incorporation theory</i>).....	70
§.3. Criteriul sediului real / centrului de decizii – <i>real seat theory / head office theory</i>	71
§.4. Criteriul controlului.....	72
Subsecțiunea 2. Opțiunea legii române privind naționalitatea societăților comerciale.....	73
Subsecțiunea 3. Naționalitatea societății comerciale și <i>lex societatis</i>	74

Secțiunea II. Recunoașterea internațională a personalității juridice a societăților comerciale.....	74
Secțiunea III. Dreptul de stabilire al societăților comerciale.....	76
§.1. Schimbarea naționalității. Dreptul de stabilire, transferul transnațional al sediului și naționalitatea societăților comerciale.....	76
§.2. Dreptul de stabilire, sediu real și sucursalele societăților. <i>Cauza Centros</i>	80
Secțiunea IV. Structurile exogene ale societăților comerciale (străine).....	81
§ 1. Sucursalele și filialele societăților comerciale străine.....	82
§ 2. Reprezentanțele societăților comerciale străine.....	86
Secțiunea V. Societățile comerciale cu participare străină.....	88
CAPITOLUL IV. SOCIETĂȚILE ȘI GRUPURILE EUROPENE.....	90
Secțiunea I. Societatea (anonimă) europeană.....	90
§.1. Regimul juridic al societății europene.....	90
§.2. Implicarea lucrătorilor.....	94
§.3. Studiu de caz – Allianz SE.....	94
Secțiunea II. Societatea cooperativă europeană.....	95
Secțiunea III. Grupul european de interes economic.....	97
CAPITOLUL V. GRUPURILE (MULTINAȚIONALE) DE SOCIETĂȚI. HOLDING-URILE (MULTINAȚIONALE).....	100
Secțiunea I. Grupurile (multinaționale) de societăți.....	100
Secțiunea II. Grup de societăți vs. Holding.....	102
CAPITOLUL VI. PARTICIPAREA STATELOR LA COMERȚUL INTERNAȚIONAL. STATE CONTRACTS.....	104
Secțiunea I. Sistemele economice și participarea statelor la comerțul internațional.....	104
Secțiunea II. Contractele statului – <i>State contracts</i>	105
Secțiunea III. Imunitățile de jurisdicție ale statelor vs. soluționarea disputelor (economice) dintre state și dintre acestea și investitori.....	107
§.1. Imunitățile de jurisdicție ale statelor.....	107
§.2. Soluționarea disputelor (economice) dintre state și dintre acestea și investitori.....	109
TITLUL III. FUZIUNEA TRANSFRONTALIERĂ.....	111
CAPITOLUL I. REGIMUL JURIDIC AL FUZIUNII TRANSFRONTALIERE.....	111
Secțiunea I. Considerații generale. Principii. Sediul materiei.....	111
Secțiunea II. Concepte. Legea aplicabilă și competența jurisdicțională.....	113

Secțiunea III. Formalitățile realizării fuziunilor transfrontaliere.....	116
Secțiunea IV. Efectele fuziunii transfrontaliere. Nulitatea fuziunii	123
Secțiunea V. Fuziunea transfrontalieră și libertatea de stabilire	125
TITLUL IV. INSOLVENȚA TRANSFRONTALIERĂ.....	128
CAPITOLUL I. REGLEMENTAREA EUROPEANĂ A INSOLVENȚEI TRANSFRONTALIERE	128
Secțiunea I. Aspecte generale privind reglementarea procedurii de insolvență.....	128
Secțiunea II. Principalele problematici ale insolvenței transfrontaliere	132
Secțiunea III. Reglementarea europeană a insolvenței transfrontaliere – Regulamentul (UE) nr. 848/2015 privind procedurile de insolvență	134
Subsecțiunea 1. Domeniul de aplicare al Regulamentului (CE) nr. 1346/2000 și Regulamentului (UE) nr. 848/2015.....	137
Subsecțiunea 2. Competența jurisdicțională și legea aplicabilă în insolvența transfrontalieră	138
§.1. Criteriile de determinare a competenței jurisdicționale internaționale	138
§.2. Problematika determinării (interpretării) centrului intereselor principale ale debitorului în insolvența transfrontalieră (COMI)	141
Subsecțiunea 3. Efectele deschiderii procedurilor colective de insolvență transfrontalieră	147
Secțiunea IV. Insolvența grupurilor de societăți	149
§.1. Concept	149
§.2. Consolidarea procedurilor de insolvență a grupului de societăți	150
§.3. Coordonarea procedurilor de insolvență ale societăților din grup	152
Secțiunea V. Aspecte practice ale insolvenței transfrontaliere.....	156
CAPITOLUL II. REGIMUL INSOLVENȚEI TRANSFRONTALIERE ÎN RAPORTURILE CU STATELE TERȚE (NON-UE).....	159
Secțiunea I. Competența jurisdicțională și legea aplicabilă în insolvența transfrontalieră în raporturile cu state terțe	159
Secțiunea II. Efectele deschiderii procedurilor de insolvență transfrontalieră în state terțe	161
§.1. Recunoașterea și executarea procedurilor străine de insolvență... ..	161
§.2. Efectele deschiderii procedurilor de insolvență în state terțe	162
§.3. Drepturile creditorilor	163
§.4. Cooperarea internațională	164

TITLUL V. REGIMUL INVESTIȚIILOR STRĂINE	165
CAPITOLUL I. INVESTIȚIILE STRĂINE. FUNDAMENTE	165
Secțiunea I. Reglementarea și rolul investițiilor străine	165
Secțiunea II. Tratatetele bilaterale privind investițiile străine și Tratatetele Uniunii Europene.....	167
Secțiunea III. Investitorii străini și investițiile străine.....	168
Subsecțiunea 1. Investitorii străini.....	168
Subsecțiunea 2. Investiția străină.....	171
Subsecțiunea 3. Clasificarea investițiilor străine	171
§.1. Investițiile străine directe și investitorul străin direct	172
A. Investițiile străine directe (ISD).....	172
B. Investitorul străin direct și întreprinderea investiție străină.....	174
§.2. Investițiile străine (indirecte) de portofoliu	175
§.3. Investițiile internaționale publice (de stat).....	176
Secțiunea IV. Modalitățile de realizare a investițiilor străine directe.....	177
CAPITOLUL II. PROTECȚIA INVESTIȚIILOR STRĂINE	179
Secțiunea I. Principii și reglementare	179
Secțiunea II. Principiile Uniunii Europene și investițiile străine.....	180
§.1. Investițiile străine și libera circulație a capitalurilor.....	180
§.2. Investițiile (străine) și libertatea de stabilire	189
§.3. Prioritatea dreptului UE în materia investițiilor străine	191
Secțiunea III. Principiile protecției investițiilor străine.....	192
§.1. Principiul nediscriminării. Tratatamentul național și principiul națiunii celei mai favorizate. Standardul minim de protecție a investițiilor străine.	194
§.2. Exproprierea directă sau indirectă. Cauza <i>Yukos vs. Rusia</i>	196
§.3. Despăgubiri pentru pierderi	199
§.4. Tratatamentul corect și echitabil. Garanția stabilității regimului juridic al investițiilor vs. dreptul de reglementare. Cauza <i>Micula</i> <i>vs. România</i>	200
§.5. Transferurile aferente investițiilor străine directe.....	207
§.6. Libertatea alegerii modalității de soluționare a litigiilor relative la investiții străine. <i>Investor-State Dispute Settlement</i>	208
A. Principii	208
B. Semnificația noțiunii de investitor în litigiile relative la investiții. Cauza <i>Barcelona Traction, Belgia vs. Spania</i>	210
C. Regula <i>fork in the road</i> . Cauza <i>Pantehniki SA Contractors</i> & <i>Engineers vs. Republica Albania</i>	211
Secțiunea IV. Garantarea investițiilor străine din România prin intermediul Agenției Multilaterale de Garantare a Investițiilor – M.I.G.A.	214

TITLUL VI. TRANZACȚII COMERCIALE INTERNAȚIONALE 216

CAPITOLUL I. TEORIA GENERALĂ A CONTRACTELOR

COMERCIALE INTERNAȚIONALE	216
Secțiunea I. Considerații prealabile. Concepte.....	216
Secțiunea II. Legea aplicabilă contractelor comerciale internaționale	218
Subsecțiunea 1. Fundamente. Conflictul de legi. Legea aplicabilă contractului	218
Subsecțiunea 2. Libertatea alegerii legii aplicabile contractelor internaționale. <i>Electio juris</i> („ <i>choice-of-law rules</i> ”). Fundamente.....	221
Subsecțiunea 3. Limitele libertății de alegere a legii contractelor internaționale	223
§.1. Ordinea publică și legile de poliție („ <i>mandatory rules</i> ”).....	223
§.2. Fraudarea legii	232
§.3. Contractul fără lege.....	233
Subsecțiunea 4. Metode obiective de determinare a legii aplicabile contractelor comerciale internaționale.....	235
Subsecțiunea 5. Legea străină. Regim juridic și probă.....	237
Subsecțiunea 6. Domeniul de aplicare a legii contractului comercial internațional	240
§.1. Reguli generale	240
§.2. Condițiile de fond ale contractului.....	240
§.3. Condițiile de formă ale contractului	242
Secțiunea III. Dreptul uniform al contractelor comerciale internaționale ...	243
Subsecțiunea 1. Originile și particularitățile dreptului uniform al contractelor comerciale internaționale.....	243
Subsecțiunea 2. Dreptul uniform transnațional al contractelor comerciale internaționale.....	245
§.1. <i>Lex mercatoria</i> . (<i>New</i>) <i>merchant law</i>	245
§.2. Principiile UNIDROIT privind contractele comerciale internaționale	245
Secțiunea IV. Formarea contractelor comerciale internaționale	248
§.1. Principiile formării contractelor comerciale internaționale	248
§.2. Încheierea contractelor comerciale internaționale prin utilizarea contractelor-model. Clauzele standard și clauzele neobișnuite	254
Secțiunea V. Conținutul contractelor comerciale internaționale	258
Subsecțiunea 1. Principii	258
Subsecțiunea 2. Clauze principale	258
Subsecțiunea 3. Clauzele asigurătorii împotriva riscurilor în contractele comerciale internaționale	262
§ 1.Considerații generale. Noțiuni	262

§ 2. Clauze de menținere a valorii contractului comercial internațional	263
A. Clauza de indexare a prețului contractului.....	264
B. Clauza valutară.....	264
§ 3. Clauze de adaptare a contractelor comerciale internaționale.....	264
A. Clauza de revizuire a prețului contractului.....	265
B. Clauza ofertei concurente	265
C. Clauza clientului cel mai favorizat	266
Secțiunea VI. Executarea contractelor comerciale internaționale	267
Subsecțiunea 1. Principiile executării contractelor.....	267
Subsecțiunea 2. Hardship-ul și executarea contractului. Clauza de hardship	268
Subsecțiunea 3. Remediile neexecutării	272
Subsecțiunea 4. Forța majoră și (ne)executarea contractului. Doctrina „ <i>frustration</i> ”. Clauza de forța majoră și adaptarea contractului	275
CAPITOLUL II. CONTRACTUL DE VÂNZARE INTERNAȚIONALĂ DE MĂRFURI	278
Secțiunea I. Domeniul de aplicare al CVIM.....	279
Secțiunea II. Reguli generale de interpretare a CVIM	281
Secțiunea III. Formarea contractului	282
Secțiunea IV. Obligațiile vânzătorului	283
Subsecțiunea 1. Predarea mărfii	284
Subsecțiunea 2. Predarea documentelor asupra mărfii	285
Subsecțiunea 3. Conformitatea mărfii	286
Subsecțiunea 4. Obligația vânzătorului de a-l garanta pe cumpărător contra evicțiunii	289
Secțiunea V. Obligațiile cumpărătorului	290
Subsecțiunea 1. Plata prețului.....	290
Subsecțiunea 2. Preluarea mărfii	291
Secțiunea VI. Conservarea mărfurilor	292
Secțiunea VII. Riscul contractului de vânzare internațională de mărfuri....	292
Secțiunea VIII. Remediile neexecutării contractului.....	294
Subsecțiunea 1. Neexecutarea obligațiilor și contravenția la contract.....	295
Subsecțiunea 2. Reguli generale privind remediile neexecutării obligațiilor	296
Subsecțiunea 3. Excepția de neexecutare	296
Subsecțiunea 4. Măsurile intermediare.....	297
Subsecțiunea 5. Executarea contractului	298
§.1. Remedierea sau repararea executării contractului la inițiativa vânzătorului	298

§.2. Remedierea executării contractului la cererea cumpărătorului și înlocuirea mărfurilor	299
§.3. Executarea coactivă	300
Subsecțiunea 6. Rezoluțiunea contractului	301
Subsecțiunea 7. Daunele interese. Regula <i>mitigation of damages</i>	306
CAPITOLUL III. VÂNZAREA DE MĂRFURI ȘI REGULILE INCOTERMS® 2010	309
Secțiunea I. Domeniul de aplicare al Regulilor Incoterms 2010	309
Secțiunea II. Clasificarea Regulilor Incoterms 2010	310
§.1. Clasificarea Regulilor Incoterms 2010 în funcție de modalitatea sau modalitățile de transport utilizate în cadrul contractului	311
§.2. Clasificarea Regulilor Incoterms 2010 în funcție de numărul de puncte al clauzelor	311
Secțiunea III. Prezentarea și interpretarea Regulilor Incoterms 2010	312
Subsecțiunea 1. Reguli pentru oricare modalitate sau modalități de transport	313
§.1. EXW – <i>Ex works</i> – franco fabrică, cu menționarea locului de livrare	313
§.2. FCA – <i>Free carrier</i> – franco transportator, cu menționarea locului de livrare	314
§.3. CPT – <i>Carriage paid to</i> – transport plătit până la..., cu menționarea locului de destinație	316
§.4. CIP – <i>Carriage insurance paid to</i> – transportul și asigurarea plătite până la..., cu menționarea locului de destinație	318
§.5. DAT – <i>Delivered at terminal</i> – livrat la terminal, cu menționarea locului de destinație	319
§.6. DAP – <i>Delivered at place</i> – livrat la locul ... cu menționarea locului de destinație	321
§.7. DDP – <i>Delivered duty paid</i> – livrat cu taxele vamale plătite, cu menționarea locului de destinație	322
Subsecțiunea 2. Reguli pentru transportul maritim și pe căile navigabile interioare. FAS, FOB, CFR, CIF	324
§.8. FAS – <i>Free alongside ship</i> – franco de-a lungul navei, cu menționarea portului de încărcare	324
§.9. FOB – <i>Free on board</i> – franco la bord, cu menționarea portului de expediere	325
§.10. CFR – <i>Cost and freight</i> – cost și navlu, cu menționarea portului de destinație	327
§.11. CIF – <i>Cost, insurance and freight</i> – cost, asigurare și navlu, cu menționarea portului de destinație	329

TITLUL VII. SOLUȚIONAREA DIFERENDELOR ÎN COMERȚUL INTERNAȚIONAL. ARBITRAJUL COMERCIAL INTERNAȚIONAL	332
CAPITOLUL I. ARBITRAJUL COMERCIAL INTERNAȚIONAL.	
CONCEPTE ȘI PRINCIPII FUNDAMENTALE	332
Secțiunea I. Introducere în arbitrajul comercial internațional	332
Subsecțiunea 1. Semnificația arbitrajului. Sediul materiei	333
Subsecțiunea 2. Litigiul arbitral. Noțiune și clasificare	335
Subsecțiunea 3. Arbitrajul comercial internațional și arbitrajul relativ la investiții internaționale. <i>Investor-state arbitration/ treaty-based arbitration</i>	336
Secțiunea II. Natura juridică a arbitrajului comercial internațional	337
Secțiunea III. Arbitrabilitatea litigiilor comerciale internaționale.....	339
Subsecțiunea 1. Inarbitrabilitatea obiectivă a litigiilor comerciale internaționale	340
Subsecțiunea 2. Inarbitrabilitatea subiectivă a litigiilor comerciale internaționale	343
Secțiunea IV. Caracterile arbitrajului comercial internațional.....	344
Secțiunea V. Clasificarea arbitrajului	345
§.1. Arbitraj instituționalizat și arbitraj ad-hoc	346
§.2. Arbitraj de drept (<i>de jure</i>) și arbitraj în echitate (<i>et aequo et bono</i>)	347
CAPITOLUL II. CONVENȚIA DE ARBITRAJ	350
Secțiunea I. Formele convenției de arbitraj	350
§.1. Clauza compromisorie	351
§.2. Compromisul	352
§.3. Înțelegerea scrisă făcută în fața tribunalului arbitral.....	352
Secțiunea II. Condițiile de validitate ale convenției de arbitraj.....	353
Secțiunea III. Efectele convenției arbitrale.....	356
§.1. Efectele de natură contractuală ale convenției de arbitraj.....	356
§.2. Efectele de natură procedurală ale convenției de arbitraj	357
CAPITOLUL III. TRIBUNALUL ARBITRAL	365
Secțiunea I. Constituirea tribunalului arbitral.....	365
Secțiunea II. Competențele tribunalului arbitral.....	366
CAPITOLUL IV. PROCEDURA ARBITRALĂ	367
Secțiunea I. Principiile și regulile procedurii arbitrale	367
Secțiunea II. Cereri incidentale în procedura arbitrală	369

CAPITOLUL V. HOTĂRÂREA ARBITRALĂ	371
Secțiunea I. Hotărârea arbitrală. Noțiune și conținut	371
Secțiunea II. Efectele hotărârii arbitrale	373
Secțiunea III. Anularea hotărârii arbitrale	373
CAPITOLUL VI. RECUNOAȘTEREA ȘI EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR ARBITRALE STRĂINE	376
Secțiunea I. Hotărârea arbitrală străină	376
Secțiunea II. Recunoașterea și executarea hotărârii arbitrale străine	377
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	379

ABREVIERI

TTIP – Acordul privind Parteneriatul transatlantic pentru comerț și investiții
AGA – adunare generală a asociațiilor
AGEA – adunare generală extraordinară a asociațiilor
AGOA – adunare generală ordinară a asociațiilor
alin. – aliniat
ANAF – Agenția Națională de Administrare Fiscală
apud – citat după
art. – articol
ASF – Autoritatea de Supraveghere Financiară
BNR – Banca Națională a României
C.A. – Curte de Apel
C. civ. – Codul civil
C. com. – Codul comercial
C. fisc. – Codul fiscal
C. pr. civ. – Codul de procedură civilă
C. pr. fisc. – Codul de procedură fiscală
CSJ – Curtea Supremă de Justiție
CA – Consiliul de administrație
CAEN – Codificarea Activităților din Economia Națională
CEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CJ – Curierul Judiciar
CJCE – Curtea de Justiție a Comunităților Europene
CJUE – Curtea de Justiție a Uniunii Europene
CS – Consiliu de supraveghere
dec. – Decizia
ed.– ediția
Ed. – Editura
EVS – Standardele Europene de Evaluare
GIE – Grupul de Interes Economic
H.G. – Hotărâre a Guvernului
ÎCCJ – Înalta Curte de Casație și Justiție
IAS – Standarde Internaționale de Contabilitate
ISDS – Soluționarea litigiilor dintre investitori și stat
JOCE – Jurnalul Oficial al Comunităților Europene
JOUE – Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
LGDJ – Librairie general de droit et de jurisprudence
lit. – litera
M. Of. – Monitorul Oficial

n.n. – nota noastră
nr. – numărul
OG – Ordonanță de Guvern
OUG – Ordonanță de Urgență a Guvernului
ONRC – Oficiul Național al Registrului Comerțului
ORC – Oficiul registrului comerțului
op. cit. – operă citată
par. – paragraf
pct. – punctul
PFA – persoană fizică autorizată
RD – Revista Dreptul
RRDA – Revista Română de Drept al Afacerilor
RRPD – Revista Română de Drept Privat
RRDJ – Revista Română de Jurisprudență
s. com.– Secția comercială
SA – societate pe acțiuni
SRL – societate cu răspundere limitată
TCE– Tratatul de instituire a Comunităților Europene
TFUE – Tratatul de funcționare a Uniunii Europene
TUE – Tratatul privind Uniunea Europeană
UE – Uniunea Europeană
urm. – următoarele
vol. – volum

TITLUL I INTRODUCERE ÎN DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL

CAPITOLUL I PRIVIRE GENERALĂ ASUPRA COMERȚULUI INTERNAȚIONAL. COMERȚ INTERNAȚIONAL VS. IZOLAȚIONISM. GLOBALIZARE ȘI IMPERIALISM ECONOMIC

Secțiunea I

Uniunea Europeană și globalizarea activității comerciale

1. Fenomenul globalizării. Afacerile internaționale au dobândit un rol esențial în politicile naționale, și se analizează pe sectoare economice precise: piața bunurilor, a serviciilor și a capitalurilor, din perspectivă globală, dar și din perspectiva principalelor piețe ale lumii: piața Statelor Unite ale Americii, piața internă a Uniunii Europene, piața asiatică ș.a.

Pe de altă parte, globalizarea activității comerciale, generată de economia expansionistă a Statelor Unite ale Americii, a determinat mutații profunde pe plan economic, politic și juridic.

Globalizarea poate fi definită ca *un fenomen prin care se reduce continuu semnificația economică „a frontierelor politice naționale” cu „accelerarea fără precedent a interacțiunilor, relațiilor, economiilor, ajungându-se la punctul în care diferența dintre tranzacțiile interne și externe devine neimportantă și dispare”*¹, procesul globalizării intervenind *„printr-o serie de mecanisme de armonizare a politicilor economice naționale cu regulile regionale și cele internaționale”*².

Dincolo de aspectele pozitive ale globalizării, extinderea marilor companii multinaționale pe întreaga planetă, în defavoarea întreprinzătorilor locali, cu ignorarea culturilor locale, a generat curentul anti-globalizare din perspectiva

¹ W.J. Beeman, I. Frank, *New Dynamics in the Global Economy*, New York, 1998, pp. 1-13; În același sens, M. Moldovan, *European Union in Globalization and regional integration*, in: Exchange rate and Competitiveness in the accession process to EU, Ed. Expert, 2006.

² Aceași opinie detaliată în E. Pelinescu, *Romania in the context of globalization, regionalization and convergence*, Romanian Journal of European Affairs, vol. 7, nr. 1, București, 2007.

căruia globalizarea reprezintă o formă negativă a imperialismul (economic), denumit „*McDonaldization*”.

2. La nivel european, procesul de globalizare, personalizat și regionalizat prin limitare teritorială, a debutat în 1951 prin semnarea Tratatului Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO)¹ și s-a dezvoltat prin:

- Tratatul de la Roma de instituire a Comunității Economice Europene (CEE), semnat la 25 martie 1957²;

- Actul Unic European (AUE), semnat în 1986³;

- Acordul privind Spațiul Economic European, semnat în 1992;

- Tratatul de la Maastricht privind instituirea Uniunii Europene (TUE), semnat la 7 februarie 1992 și prin care se stabilește crearea unei uniuni economice și monetare, a unei piețe comune, interne, caracterizată prin eliminarea între statele membre a obstacolelor care stau în calea liberei circulații a mărfurilor, a persoanelor, serviciilor și capitalurilor.

Pe de altă parte, Uniunea Economică și Monetară (UEM) a avut la bază eforturi constante și etape diferite, cele mai semnificative fiind următoarele:

- Raportul Werner din 1979 privind crearea unei Uniuni Europene Monetare;

- Crearea FECOM (*Fonds Europeen de Cooperation Monetaire*) în 3 aprilie 1973, ce urma să se transforme în FME (*Fonds Monetaire Europeen*) după modelul FMI;

- Crearea în 1972 a sistemului european de schimb, cunoscut sub numele „*Șarpele monetar european*”;

- Introducerea monedei de hârtie (construcție teoretică): ECU (*European Currency Unit*) prin crearea SME (Sistemul monetar european – 1979);

- Adoptarea, în 1989, a soluției înlocuirii monedelor europene cu o monedă unică (introdusă din 1 ianuarie 1999)⁴.

Atribuirea de personalitate juridică Uniunii Europene prin art. 46 al Tratatului Uniunii Europene, astfel cum a fost modificat prin Tratatul de la

¹ Tratatul CECO a avut o existență de 50 de ani și a încetat să-și producă efectele în anul 2002; acest tratat a fost semnat în 1951 de Franța, Germania, Italia, Belgia, Olanda și Luxemburg.

² Cunoscut sub denumirea de *Tratatul de la Roma, Tratatul de instituirea Comunității Economice Europene (CEE)* a intrat în vigoare la 1 iulie 1958; după TUE, CEE a fost redenumită *Comunitatea Europeană (CE)*; în aceeași zi, 25 martie 1957, a fost semnat și Tratatul care instituia Comunitatea europeană a energiei atomice (CEEA sau EURATOM, în vigoare) motiv pentru care, cele două tratate, și cel privind CECO, sunt cunoscute sub denumirea de *Tratatele de la Roma*.

³ Actul Unic European a fost semnat în două etape și a intrat în vigoare la 1 iulie 1987.

⁴ Detalii privind evoluția Eurosistemului în: P. Maystadt, *La gouvernance de l'eurosysteme*, Discours pour l'Université du Luxembourg, Luxembourg, 15 noiembrie 2006, p. 16, afișat pe www.ena.lu; C. Păun, *Realități juridice și perspective ale uniunii economice și monetare*, în RDC nr. 6/2005, p. 63.

Lisabona¹, *permite amplificarea rolului său la nivel mondial* și o mai bună promovare a intereselor și valorilor sale atât în domeniul comerțului exterior și al politicilor de dezvoltare, cât și în ceea ce privește crearea normelor internaționale care reglementează mondializarea².

3. La nivel mondial, organizațiile internaționale își înscriu demersurile în tendința generală, respectiv *promovarea principiilor globalizării economice mondiale prin armonizarea regulilor de bază ale activității comerciale*³.

Organizația Mondială a Comerțului (*World Trade Organization*, denumită în continuare OMC sau WTO) a fost instituită în 1995 în cadrul Acordului de la Marrakech, acord de înlocuire a Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT) din 1947, și a fost concepută de către fondatorii săi pentru a supraveghea și liberaliza comerțul internațional.

Cu un număr de 164 de membri⁴, OMC *are legitimitatea de a promova suprimarea obstacolelor comerciale, de a elabora și de a face respectate reglementările mondiale și de a urmări compatibilitatea lor cu cele adoptate de alte organizații multilaterale*.

Organizația Mondială a Comerțului impune prin *principiile* sale:

✓ *ca țările membre să nu facă nicio discriminare între partenerii comerciali acordându-le, în mod egal, statutul celei mai favorizate națiuni, „most-favoured-nation”/MFN status, care în concepția actuală a OMC reprezintă tratament nediscriminatoriu, iar nu preferențial*⁵;

✓ *ca țările membre să nu facă diferențe între propriile bunuri și servicii și cele străine, acordându-le tratament național*;

✓ *asigurarea predictibilității și transparenței desfășurării activității comerciale în sensul că companiile străine, investitorii și guvernele trebuie să fie încrezători că barierele comerciale nu vor fi mărite în mod arbitrar*;

✓ *creșterea competiției comerciale ca sursă a descurajării practicilor incorecte, încurajarea reformelor economice și a dezvoltării ș.a.*⁶

Uniunea Europeană a jucat un rol major în crearea Organizației Mondiale a Comerțului și participă activ la activitățile acesteia.

¹ *Tratatul de la Lisabona* a fost semnat la 13 decembrie 2007, publicat în JO UE 2007/C306/01 în 17 decembrie 2007, *modifică Tratatul de la Maastricht (TUE) și Tratatul de la Roma, care devine Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE)*.

² *Le Traite de Lisabonne, Explicue en 10 fiches*, <http://www.robert-schuman.eu/doc/divers/lisbonne/fr/10fiches.pdf>, p. 22.

³ Despre rolul Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT) și al Fondului Monetar Internațional (FMI) în contextul globalizării, în A. Fuerea, *Drept comunitar al afacerilor*, ed. a III-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2007, pp. 17-22.

⁴ La 29 iulie 2016.

⁵ Pentru detalii: www.wto.org.

⁶ *Principles of the trading system*, World Trade Organisation, web site: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) este o organizație internațională creată în anul 1948 sub numele de *Organisation for European Economic Co-operation* (OEEC). Scopul său inițial a fost acela de a ajuta implementarea planului Marshall al SUA pentru reconstrucția Europei după cel de-Al Doilea Război Mondial. Creată ca o organizație europeană, ea a permis și accesul statelor neeuropene, schimbându-și în mod corespunzător denumirea în *Organisation for Economic Co-operation and Development* (OECD). OCDE are 35 de state membre și a demarat discuții de acces în organizație cu Columbia, a invitat oficial să devină membru și statul Costa Rica, iar aderarea Federației Ruse a fost amânată.

Grupul celor 20 – G 20 a fost creat în 1999 și este cel mai important forum de cooperare economică al statelor puternic dezvoltate economic și în curs de dezvoltare ce au, prin mărime sau importanță strategică, un rol crucial în dezvoltarea globală¹ și este format din 19 state și UE: Argentina, Australia, Brazilia, Canada, China, Franța, Uniunea Europeană, Germania, India, Indonesia, Italia, Japonia, Korea, Mexic, Rusia, Arabia Saudită, Africa de Sud, Turcia, Anglia și Statele Unite ale Americii.

Anterior crizei financiare din 2008, la întâlnirile G 20 participau miniștrii de finanțe ai statelor membre și guvernatorii statelor membre pentru a discuta „politici monetare și financiare internaționale, reforma instituțiilor financiare internaționale și dezvoltarea economică mondială”². Din 2008, la G 20 participă liderii statelor membre.

Grupul celor 8 – G 8 este un forum al guvernelor statelor cele mai dezvoltate din punct de vedere economic, tehnologic și militar: Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Statele Unite ale Americii și Federația Rusă. Până la invadarea Ucrainei din anul 2014, Federația Rusă a făcut parte din Grupul celor 8 – G 8, dar, ulterior acestui moment, a fost exclusă din acest forum, care a (re)devenit **G 7**.

Fondul Monetar Internațional (FMI) este o organizație internațională cu 189 de state membre. A fost constituită la Conferința Națiunilor Unite de la Breton Woods (SUA) din iulie 1944, având ca scop principal promovarea unei economii mondiale sănătoase. Principala responsabilitate a FMI este asigurarea stabilității sistemului monetar internațional³.

Acordul de la Breton Woods prevede proceduri și reguli care să guverneze economia mondială. În baza lui a fost constituit atât FMI, cât și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD), cunoscută ca Banca Mondială.

Banca Mondială este un grup format din 5 organizații: BIRD, Asociația Internațională de Dezvoltare [*The International Development Association (IDA)*], Corporația Financiară Internațională [*The International Finance Corporation*]

¹ Sursa: <http://www.oecd.org/g20/about.htm>.

² <http://www.g20.org/>.

³ <http://www.imf.org/>.